

רשמה א.ב.

פרוטוקול מספר 16/ג'
מישיבת הוועדה לענייני פנים
שהתקיימה ביום ג', ה' באדר תשי"ח - 25.2.1958
בשעה 08.30

משתתפים:

- י. ריפתין - יו"ר
- ד. בר-רב-האי
- י. גרינברג
- ע. דגני
- ד. הכהן
- י. ישעיהו
- י. כהן
- י. כץ
- ח. לנדאו
- ס. ס. סלימאן
- א. עבאס
- ש. פרלשטיין
- י. שופמן

מוזמנים:

- מר אברזי - משרד הפנים
- מר סילברסטון - "
- מר גלס - משרד המשפטים
- מר גולדין - משרד הפנים (לסעיף 1 בסה"י)
- מר ידין - משרד המשפטים (לסעיף 1 בסה"י)
- מר שבו - מנהל משרד הפנים (לסעיף 2 בסה"י)
- ח"כ א. זילנסקה
- מר געש - אגף התכנון, מ. הפנים
- מר פידרר - לשכת התכנון, ת"א

סדר-היום:

1. חוק האזרחות (תיקון), תשי"ח - 1958
2. מפוני שכונת עזרא ב' (הצעה לסה"י) (סיכום הדיון).

היו"ר י. ריפתין:

אני פותח את הישיבה.

1. חוק האזרחות (תיקון) תשי"ח - 1958

היו"ר י. ריפתין:

הכנסת העבירה לוועדה פה-אחד את הצעת התיקון של חוק האזרחות. המדובר הוא באפשרות של ניתור על האזרחות.

סעיף א'
=====

החלט: לקבל את סעיף א. של החוק כפי שמוצע.

סעיף ב'
=====

(קורא את הסעיף).

היור' י. ריפתין:

י. שופמן:

מה פירוש "הצהיר על רצונו לחדול מלהיות תושב" והאם ע"י הצהרה זו הוא חדל להיות תושב? כיצד בודקים, לאור ההצהרה, אם הוא באמת חדל להיות תושב?

אשר לתאריך - כבר אסרתי בכנסת שאולי מוטב שצו הויתור יכנס לתקפו ברגע שהאדם עוזב ממש את הארץ ולא ברגע שהשר אישר את הצו.

ד. בר-רב-האי:

השאלה היא טכנית: כיצד להבטיח שאדם, לאחר שהצהיר שרצונו לעזוב את הארץ ורק ע"י יסוד הצהרה זו בוטלה אזרחותו, לא ישאר בארץ למרות זאת? הפתרון שמציע ח"כ שופמן איננו מעשי. לא ייתכן שלא ירשו לו לעזוב את הארץ אלא לאחר שהביא הוכחה על ביטול אזרחותו, כיוון שהשלטונות הפולניים מתנים את מתן הדרכון והחזרת האזרחות הפולנית רק לאחר שהביא אישור שאזרחותו הישראלית בוטלה. השאלה היא אפוא טכנית, ומוטב לשמוע כיצד חושב משרד הפנים לפתור את הבעיה.

ח. לנדאן:

אפשר לתת למבקש ביטול-על-תנאי: ממסלת ישראל מסכימה לביטול אזרחותו, והביטול יכנס לתקפו ברגע שיעזוב את הארץ. לשלטונות הזרים הדולשים לביטול האזרחות הישראלית כתנאי לכניסה לארצם יהיה הדבר מסמך מספיק, אך האזרחות ממש תבוטל רק כשיעזוב המבקש את הארץ.

מר גולדריין:

יש בקודה אחת שממנה התעלמנו בכוונה: לפי החוק הפולני אדם שהגיע לישראל כעולה ולא הצהיר על סירונו לקבל אזרחות ישראלית וע"כ בהפך לאזרחי ישראל - מאבד אוטומאטית את אזרחותו הפולנית. יוצא למעשה שאם השר מסכים היום לויתור על אזרחותו הישראלית של עולה כזה, עדיין נשארת השאלה התיאורטית אם הקונסול הפולני יכיר בהחזרת האזרחות הפולנית לאחר שכבר בוטלה. אבל, כאמור, התעלמנו משאלה זו. הרושם הוא כי הפולנים מסכימים שברגע שיביא האיש תעודה כי הוא חדל להיות אזרחי ישראל - יקבל את האזרחות הפולנית. משום כך חשבנו לנסח את הסעיף כפי שנוסח. אנו מסתמכים על ארבעה מקרים בהם נתן הקונסול הפולני ויזות על סמך פירוש כזה. אם תקבל אפוא הצעתו של ח"כ שופמן - ייתכן אמנם שגם זה יפתור את הבעיה, אבל איננו יודעים כיצד תגיב על כך הממשלה הפולנית. ברור גם כי תיערך בכל מקרה חקירה פנימית מצד האגף ביחס לכל מבקש כזה, לפני שנעביר את ההמלצה לשר לויתור על האזרחות.

ע. דגני:

מה הם התנאים לפיהם יתן השר את האישור כמבוקש?

מר גולדריין:

למשל: אם אנו רואים שאשתו של המבקש נוצרה והוא אינו מסתדר, אין לו שיכון והוא מנמק את בקשתו בנימוקים משכנעים - אין ספק שהשר יתן את הסכמתו לביטול האזרחות. אם לא נסייג זאת בהוראה שהויתור יהיה בתאריך שיקבע השר - יהיו לנו קשיים רבים בניצוץ.

ע. דגני:

האם הכוונה היא רק לאלה הרוצים לחזור לארץ מוצאם?

מר גולדריין:

ברור שאין הכוונה לאפשר לאדם לבצל את ישראל כקרב-קפיצה להגירה לאוסטרליה, אם כי גם במקרה כזה יש טוענים שמוטב לבטל את האזרחות הישראלית מלאפשר הגירה מסוג זה על דרכון ישראלי. עכ"פ, חמשים אחוז מאלה המבקשים לחזור לפולין - שמספרם הכללי הוא כ-550-600 נפש - הם נישואי-תערובת, ואין כל כוונה לטפל בהגירה של אחרים.

י. כהן: אם ביטול האזרחות הישראלית יהיה צמוד לתאריך עזיבתו של האדם את הארץ - לפי איזה דרכון יצא מן הארץ?

מר גולדין: אולי גם במקרה כזה יקבל דרכון פולני, אבל, כאמור, איננו יודעים מה תהיה תגובת הפולנים.

ע. דגני: אולי אפשר לציין שאם תוך תקופה מסויימת לא יעזוב האדם את הארץ - תוחזר אזרחותו הישראלית?

הינדל: אני כשלעצמי אינני רואה אסון בכך אם ישבו בארץ מספר אנשים שאין להם אזרחות ישראלית, אבל אולי אפשר בכל זאת למצוא לענין פתרון.

י. שווימון: המוצא יכול להיות רק של ביטול זמני של האזרחות, דבר שאיננו קיים בשום מקום בעולם ואיננו נאה ביותר וגם קשה לביצוע מבחינה משפטית.

ח. לבדאן: אני מביין שהבעיה היא כי הפולנים אינם רוצים להחזיר את אזרחותו הפולנית של אדם אם לא יתברר להם שאמנם בוטלה למעשה אזרחותו הישראלית. אני מציע אפוא לכתוב: ביטול האזרחות מהיום בו קיבל אזרחות אחרת. ביום בו מקבל אדם את האזרחות האחרת - באופן אוטומאטי בטלה אזרחותו הישראלית, וזה יענה גם על החששות של הקונסטולציה הפולנית.

ד. בר-רב-האי: מאחר שהוועדה כולה מאוחדת מביטול הרעיון העקרוני - אין עצה אחרת אלא להשאיר את הדבר כפי שכתוב, ולהשאיר אותו לסידור טכני בין משרד הפנים והקונסטולציה הפולנית. בי משחק באזרחות הוא ענין מסוכן מאד.

י. ישעיהו: זה יפגע בסעיף אחר של חוק האזרחות.

מר גולדין: מבחינה תיאורטית אמנם קיים החשש שמישהו ישאר בארץ בלי אזרחות ישראלית. אבל אז יוצא שהוא נשאר בארץ ללא כל אזרחות, ובדבר כזה רוצים מעט מאד אנשים. בזמן האחרון הוחדר ענין האזרחות, ומוסדות הממשלה וכן מוסדות אחרים מתחילים להתעניין בעובדיהם אם הם אזרחים ישראלים או לא. טבעי הדבר שאדם שכבר החליט להשאר בארץ ירצה לקבל פספורט כלשהו. אינני רואה אפוא כל פתרון מעשי אחר.

הינדל: לדעתי הפתרון המעשי ביותר הוא זה הנמצא בסעיף ד': מן היום שקבע השר.

הרחלט: לקבל את סעיף ב' כפי שהוצע.

סעיף ג'
=====

הינדל: י. ריפתין: (קורא את הסעיף).

אינני מביין לשם מה דרוש בכלל סעיף ג'.

י. שופמן: יש פה ענין של שלבים. פה נאמר שאין הודעתו של המעוניין מספיקה לריתור על האזרחות, אלא דרושה הסכמתו של שר הפנים להצהרה כזו.

י. ישעיהו: לשם מה דרושה הסכמת השר להצהרה על בקשה כזו? לשם מה הסיבובל הנוסף?

ד. בן-גוריון-הא"י:

יש כאן שני שלבים: ראשית - הסכמה צריך להצהיר על רצונו לחדול להיות תושב ישראלי; שנית - הוא צריך להצהיר על רצונו לחדול להיות אזרח ישראלי.

בסעיף ב' באמר שלאחר שהצהיר אדם על רצונו לחדול להיות תושב ישראלי - יכול השר להרשות לו להצהיר על רצונו לחדול להיות על האזרחות. האקט השני הזה דורש פעמים הסכמה: ראשית - הסכמה להגיש את ההצהרה כשלעצמה; שנית - הסכמה לניתוח על האזרחות. צשאלת השאלה: האם הסכמתו של השר להצהיר על רצונו של אדם לחדול להיות אזרח אינן פירושה גם הסכמה לפעשה לניתוח פטש?

הג'נרל ריפטיג:

אני מבין שהכוונה היא לא לאפשר החטת יתר של התהליך הזה, כדי להשאיר מקום להשמעה, שכנוע ואולי עזרה בסידור, ולכן אני מסכים שהצעה תלוי ולפע"ף כפי שהוצע.

י. שטיינ:

העניין בכל זאת סח"ב הבהרה מבחינת הניטוח. אני מציע לפתוג שטר הפנימי יאשר את בקשת האזרח הישראלי הרוצה לחדול להיות תושב אם ראה סיבה מיוחדת לכך. אבל סתוך הנוסח שלפנינו מתקבל הרושם שעצם הגשת ההצהרה מענינה הסכמה של שר הפנים, וזהו שלב העושה את העניין ללא-מעשי. כי אדם הפונה לשר ולבקש הפסקה כזו למעשה כפד מגיש את הבקשה, לא ייתכן לדרוש פניה לשר פלמחאילה לשם קבלת הסכמה להגשת האזרחות כזאת.

אני חוזר אפוא ואומר: אני מסכים לעקרונן של אי-החטת התהליך, אבל הניטוח איננו הגיוני. אנני מציע אפוא להחליט: "אזרח ישראלי... רשאי להצהיר כי ברצונו לחדול להיות תושב, ושר הפנים רשאי לאשר זאת אם ראה סיבה מיוחדת המצדיקה זאת".

מר גלס:

אינני חושב שיש בהצעה זו משום הצלחה. כי ע"כ עלול להווצר הרושם שאדם שאיננו תושב עפ"י ההוק בכל זאת נשאר אזרח ישראלי וינושב בארץ, וייתכן אפילו שיהיה פיתוחות שונים בתוקף היותו לא אזרח, כגון יתוונות מבחינת כחפ ארץ.

י. שטיינ:

הצעת הסכמה לסעיף ג' היא: "אזרח ישראלי בגיר שרצונו לחדול מלהיות תושב כדי שיובל לניגוד על אזרחותו - רשאי לפנות בבקשה לשר הפנים, והשר רשאי להיענות לבקשתו אם ראה סיבה מיוחדת המצדיקה זאת".

החלט: לקבל את סעיף ג' כפי שהוצע ע"י הסמסלה.

ועדת הסמסלות: י. שטיינ

סעיף ד'

החלט: לאשר את הסעיף כפי שהוצע.

סעיף ה'

(קורא את הסעיף).

הג'נרל ריפטיג:

ד. בן-גוריון-הא"י:

סעיף זה קיים למעשה גם היום, אבל רצוני לשאול: כיצד הוא פועל למעשה? האם הינו לכו מקרים שאחד מן ההורים ויתר על אזרחותו והשני לא ויתר, ומה קרה? יילד של הורים כאלה?

ועדת הפנים - 25.2.58

מ. גולדמן:
היו לנו מקרים דומים לזה: שאחד ההורים הצהיר על אי-רצונו להיות אזרח ישראלי כשהגיע ארצה, והשני לא הצהיר. הילד במקרה כזה הוא אזרח ישראלי.

התקלט: לאשר את סעיף ה' כפי שהוצע.

סעיף ו'
=====

היו"ר י. ריפתין: (קורא את הסעיף).

א. לנדאו:
ייתכנו מקרים שההורים רוצים לעזוב את הארץ ואינם רוצים לקחת את ילדם. יוצא מקרה כזה שהילד נשאר פה ואיננו אזרח ישראלי. מסוים כך הרשות המוצעת לשר הפנים להשאיר את אזרחותו הישראלית של קטין.

ד. בר-רב-האי: סעיף זה מקביל לסעיף ב', ואין בו שום כוונות מיוחדות.

ח. לנדאו: מצד שני, הסעיף מדבר על הורים שהצהירו, שהם וילדיהם רוצים לעזוב את הארץ. אין צדק בסמכות לשר הפנים להפריד בין קטינים והוריהם במקרה כזה ולא לאשר ניתור אזרחותו של הקטין. סמכותו של השר צריכה לתול על ההורים בלבד, ואם הסכים לגבי ההורים - אין לתת לו סמכות של הפרדה כזאת.

י. שופמן: אפשר לכתוב שהילדים ילכו ביחד עם ההורים אם ההורים יבקשו זאת, אבל רשאי השר להשאיר אזרחותם של הקטינים לפי בקשת ההורים.

היו"ר י. ריפתין: צריך לזכור שמבחינה יורידית אמנם "קטין" הוא עד גיל 18, אבל ייתכנו מקרים של הורים היורדים ורוצים להבין איצו רוצה לעזוב את הארץ. לא ייתכן אפוא לנהוג באוטומאטיקה בענין זה, כי לא מדובר כאן בתינוקות בלבד, ומוטב להשאיר שיקול-דעת לשר. מסיבה זו אני מבקש למחוק את המלים "אם ראה סיבה מיוחדת המצדיקה זאת" ולהשאיר את השיקול בידי השר.

ח. לנדאו: אם תמחק את המלים הללו, אתה סווגר את הדלת בפני בג'צ.

מר גלס: להיפך. אם ישארו המלים אין מקום לבג'צ, כי השר יכול לטעון תמיד ש"ראה סיבה מיוחדת".

יש גם מקרים אחרים. ייתכן שילד נמצא במוסד עפ"י החלטה של שופט הנוער, מפני שהיה בנסיבות המספיקות את בריאותו הנפשית, ואז אין הוא בכלל בסמכות ההורים. גם בגלל מקרים כאלה צריך לתת סמכות לשר להפריד אעפ"י שההורים מצהירים על רצונם לקחת את הילד אתם.

ש. פולשטיין: הסעיף כפי שמנוסח עתה אומר כי בדרך-כלל אין השר צריך לאשר את הניתור על האזרחות של הקטין, והוא יאשר זאת רק אם ראה סיבה מיוחדת המצדיקה זאת. הנוסח צריך להיות הפוך: בדרך-כלל הוא מאשר, אם ההורים דורשים זאת, אלא במקרים מיוחדים הוא יכול שלא לאשר.

י. שעיטהו: לי נראה דוקא הנוסח כפי שכתוב כאן. כשהמדובר בקטין תושב שהוריו רוצים שיחדל להיות תושב כדי שיוכלו לותר על אזרחותו - לא צריך הביטול להיות אוטומאטי אלא צריכה להיות הצדקה מיוחדת לכך.

תעודת הפנים - 25.2.58

הי"ד י. ריפתין:

האם סובן סאלין כי לגבי אורה ישואלי בן 16-17 שהוריו צמצאים כהו"ל ומבטלים את אזרחותם - ביטול אזרחותם של הילד גם הוא אוטומטית? האם לא ייתכן מאן צימוד בין הילד וההוריים?

י. שופמן:

במקרה כזה יוכל הילד לחזור ארצה ולקבל בחזרה את אזרחותו הישראלית.

ה. לנדמן:

אין לנו ענין להסכים אוטומטית לכך שאם ההורים עוזבים את הארץ גם ילדיהם עוזבו עמה. יש לנו ענין שהילדים ישארו בארץ. אבל עם כל רצוננו אין אחר יסודיים ליצור מצב ציבורי בלתי-סימפטי, כפי שהיה לנו בעבר. אנני מציע אפוא שלא להפקיר את השטה כולו לאוטומטיות.

משום כך אני מציע שהחוק יאמר: אם הסכים השר לביטול אזרחותם של ההורים, ולבקשתם צורפה בקשה גם לגבי ילדיהם - אזי, כשיאשר השר את בקשת ההורים, יאשר גם את בקשתם לגבי הקטינים. אולם ישאי שר הפנים בנסיבות מיוחדות ובמקרה שימצא הצדקה מיוחדת לכך שלא לאשר את ביטול אזרחותם של הקטינים. כלומר: במקרים מיוחדים שאותם יצטרך השר להצדיק בפני ביהמ"ש העליון אם יהיה צורך בכך.

הי"ד י. ריפתין:

יש אפוא שלוש הצעות בענין זה: (א) הצעת ח"כ לנדמן שבדרך-כלל יאשר השר את בקשת ההורים לגבי ילדיהם אלא אם יראה סיבה מיוחדת שלא לאשר זאת; (ב) הצעת ח"כ ישעיהו שבדרך-כלל לא יאשר השר, אלא אם יראה סיבה מיוחדת לאשר זאת; (ג) הצעה למחוק את המלים "אם יראה סיבה מיוחדת המצדיקה זאת", ועל-כך להשאיר את הענין לרישיונות של שר הפנים.

מר יריב:

כל ההצעות מאוחדות במך שוויושה דיסקרציה בלשה"י ואין מקום לאוטומטיות לכאן או לכאן. אם הנטייה הכללית היא שלא לאפשר ביטול קל של אזרחותם של הקטינים - מוטב להשאיר את הסעיף כפי שהוא: בדרך-כלל הצדקות לא מאבטלות, אלא אם כן ראה השר סיבה מיוחדת המצדיקה ביטולה. אילו לא היו המלים "אם יראה סיבה מיוחדת המצדיקה זאת" פתוחה גם בסעיף ב', אולי לא היה מקום להצביען בסעיף ד'. אבל עכשיו שהן כלולות בסעיף ב', הרי אפילו לא היו כתובות פלגהחשילה בסעיף ו' צריך היה להוסיף אותן, כי אם לגבי ההורים דורשים מהשר סיבות מיוחדות המצדיקות זאת - לא כף שכן לגבי הקטינים.

הנחלט:

לקבל את הצעת ח"כ לנדמן: בדרך-כלל מבטלים אזרחותם של קטינים שאזרחותם של הוריהם מוצלח ויהם מבקשים גם לגבי ילדיהם, אלא אם כן ראה השר סיבה מיוחדת המצדיקה סירוב לבטל את אזרחותם.

זכונת הסת ייבנות: מר יריב (בשם שר הפנים);

הי"ד י. ריפתין;
ד. בר-רב-האי.

ה. לנדמן:

מבחינה כמותית הצעיה מצומצמת מאד, אבל לפעמים הרבלקט של ויכוח ציבורי יכול להיות חשוב כל-כך לגבי בעיה כמותית קטנה, שכל הענין איננו נדאי.

י. גרשטיין:

בסעיף ו' יש פסקה האומרת שאזרחותו של קטין לא תבוטל אם אחד ההורים נשאר אזרח ישראלי. אבל ייתכן שביהמ"ש קבע כי הילד ישאר עם האם, והאם עוזבת את הארץ והאב הנשאר בארץ הוא שיכור וכו'. כיצד אפשר לחייב במקרה זה שהילד ישאר עם האב? אני מציע אפוא למחוק את המלים הללו מן הסעיף.

ועדת הפנים - 25.2.58

אם היתה החלטה של בי"מ ש שהילד ישאר עם האם העוזבת - יש ענין של

י. שופמן:

אפוסטרופטות ציבורית וכו'.

החלטת: לא לקבל את הצעתו של ח"כ גרינברג

זכות הסתייגות: י. גרינברג.

י. שופמן: אני מציע להוסיף סעיף נוסף בחוק הזה, הקשור עם סעיף א': בגיר שאיננו תושב ישראלי ובמשך חמש שנים לא חזר ארצה (כמובן עם הסתייגות לגבי שליחים וכו'), מאבד אוטומטית את אזרחותו הישראלית.

י. ישעיהו: זהו נושא חדש. החוק הזה מדבר על ניתור על אזרחות ולא על שליטת אזרחות.

י. שופמן: אני מבקש אפוא מאת משרד הפנים שיהשוּב על השאלה הזאת, כדי שלא יפתוּבו בצולם אנשים בעלי דרכון ישראלי לאחר שאבד להם כל קשר עם המדינה.

החלטת: 1. לקבל את סעיף ו' בתוספת התיקון שאושר.

2. לקבל את החוק.

2. מפוני שכונת עזרא ב' (הצעה לסה"י) (המשך).

הי"ר י. ריפתין: בהתאם להחלטה שנתקבלה בישיבה הקודמת בפגשתי עם עו"ד פישלב המייצג את המעורבים בשכונת עזרא. הוא טוען כי התיאור העובדתי שנמסר לוועדה איננו מדוייק. לטענת העירייה שאסור לבנות באזור ההוא אומד שיש באותה סביבה שכונה שלמה הבנויה ברשיון. כן הוא טוען שהבתים שבנייהם - בניגוד לטענת העירייה - בהתאם לכל כללי הבניה. נוסף לכך הוא טוען שיש בידו לוח זמנים המראה שעיריית ת"א יכולה היתה להתויע בעוד מועד אם רצתה להפסיק את הבניה וכן שרשות הפיתוח איננה מתנגדת להסדר קונסטרוקטיבי אלא העירייה איננה נותנת.

אני מציע שנקבע כי אותם הבנינים שנהרסו - נהרסו כחוק, לפי פקודת ביהמ"ש, וכפי הכנסת אינה יכולה להביע דעה בענין זה. זה יהיה גם אות לבאות לגבי אנשים שירצו לבנות בעתיד ללא רשיון.

יחד עם זאת אני מציע שבבקש את משרד הפנים שיידאג להסדר של פיקוח ותקנות אחידות, התראות וכו', וכאן אני מוכן לקבל כל הצעה מעשית של משרד הפנים.

שלישית, בהתחשב בעומס הסוציאלי של האנשים הנדונים, אנו מציע שנקבע כי אנו מקווים שעיריית ת"א תשקול מחדש את השאלה שיקול מלא, ע"מ למצוא בסיס לפתרון. אין בהצעה זו משום פגיעה בעיריית ת"א.

ד. בר-רב-האי: אני רואה בהצעות אלו של הי"ר דרך לא רצויה של פתיחת אפשרות למתלוננים לפני ועדות של הכנסת. זוהי חריגה מסמכויות הוועדה ויש בכך משום לחץ ציבורי ועידוד למעשים בלתי-חוקיים.

אני מציע לסכם כי לאחר שבדקנו את הענין הגענו לכלל מסקנה כי הענין אינו נוגע לנו. ביהמ"ש פסק את שלו, והעירייה עשתה את שעשתה בהתאם לפסה"ד. עובדה שעו"ד פישלב לא מצא מקום אחר לציב בו את העירייה אלא בוועדה. ועדת הפנים אינה יכולה להגיש

ד. בד-ג-הא

המלצות לעיוניות בהתחשב במצב סוציאלי של האנשים. זהו ענין שבין עיריית ת"א ובין בוחריה.

ג. המבחן:

בישיבה הקודמת סייפנו את הדיון, וקבענו שאין מקום לספל בענין. עכ"פ, אני מציע עכשיו להסיר את הענין מעל סדר-היום.

ה. השעשוע:

אין בוועדה מי שמעוניין לתת את ידו לדברים שבהפקר, ומה שנעשה ע"י העירייה - נעשה בחוק. מבחינה זו צדק ח"כ בר-רב-האי. אבל המדובר איננו בתקופים שעשו מעשה "האפ" כנ"ל לתפוש רכוש של אחרים. והשאלה היא: מה עונה המועצה לצד זה של השאלה? אני מציע אפוא שלא נעמוד על קוצו של החוק. איננו נושבים שכנאי לקבל את הצעת היו"ר להמליץ לפני עיריית ת"א שתפסיק את ההוצל"פ, אבל אנו חייבים להמליץ לפני מי שבידו הכוח שידאג לכך כי המשפחות הללו לא יושלכו לרחוב.

משום כך הייתי מציע שוועדת הפנים תמליץ לפני משרד הפנים ומשרד העבודה שיבדקו את המקרים הללו, ובמקרה של מתנדדי יפולת - ידאגו לשיפוטם בזמן הקרוב, מתוך התחשבות בהוסר יפולתם. כי גם אם עומדת מאחורי אנשים אלה פנפניה - כפי שהוזכר כאן - גם אז לא עשה מה שעשו כדי להרע למישהו.

א. המצב:

אינני בא להגן על הפרת החוק, אבל עיריית ת"א בכל זאת אשמה במה שקרה. בשבוע שעבר שאלתי ממפר שאלות, ולא נענית ע"י היועץ-המשפטי. בשבועות עזרה למשפחות התקווה נבנו מאות-אלפי חדרים ללא רשיון, והם עומדים ונגרמים בהם. עיריית ת"א גבתה קנס וזהו מקור הכנסת לה. לא במקרה הצטלם שתקום ועדת משנה. אי-אפשר במקרה זה לבוא בטענת "החוק". הציבור הזה אצטנע עבר על החוק, אבל אי-אפשר לעבוד למטר היום על עשר משפחות אלו שבתיהם פרם בהיסוד, שהם כ-70-60 נפשות. אולי באמת אפשר להצוא את הפתרון במתן שיכון אחד לאנשים אלה, תוך הבאה בחשבון של הפסדים שהוציאו. אמנם אני מסכים שדיושה תקיפות לגבי בנייה בלתי-חוקית, אבל אל נעשה זאת כאן.

א. נימוקי:

אין זה בעיה של התערבות בפעולות הכלליות של עיריית ת"א, וגם לא אישור להפרת חוק. לא זה עומד לדיון. אנו עומדים בפני בעיה של אנשים שמעברות ומשכונות צפופות שהקינו להם בתים מהסכנו צמחיהם הדלים. טענותיה של עיריית ת"א אינן עומדות במבחן. ביקרתי בשבועה וואיתי את הבתים. הם אינם עומדים בשטח שם אלא ליד שכונה שלמה חוקית. זהו מקום מאוכלס. אם כל השטח צפוי לסכנת שפונות - כפי שטענו כאן נציגי עיריית ת"א - הרי המדובר הוא בשטח כולו ולא בבתי אלה בלבד.

לא נכון שהמבנים עומדים בסכנה של התפורטות. לדעתי אין הם גורעים מהמבנים שבקריית-שלום. הבתים לא נבנו בן-לילא, והם מבנים רגילים. השאלה היא: מדוע הונף הגדרון לראשונה דוקא על אנשים אלה, עובדים ומדלת-העם, בשעה שיש אלפי מקרים דומים?

בהתחשב בעובדה שנושא הטענה הם בני דלת העם, וגם נציגי העירייה ציינו שצווי-ההריסה עוכנו פיוני שאלה מקרים סוציאליים - אני מציעה שהוועדה תסכם את הדיון בבקשה למנוע את ההריסה בצקודה זו, ותמליץ לפני העירייה שתגיע לידי הסדר עם האנשים. לא תהיה בכך משום התערבות בבניה ומשום גזק לתכנון הבניה, אלא רק התחשבות במצבם הסוציאלי של האנשים שהשקיעו בדבר את פרוטותיהם האחרונות. אני מציעה אפוא לקבל את הצעת היו"ר בתוספת שני נתיים למנוע את ההוצל"פ של צווי-ההריסה ויבואו עם האנשים לכלל הסדר.

מר פלדמן:

בענין יציבות המבנים: קשה לומר שהם יציבים. המבנים לא נבנו במשך חדשים, הם הוקמו בן-לילה, אחת היתה העירייה מפריעה לבניה. הבנינים קטנים והחומר ממנו הוקמו גותן מקום להניח מסקנה זו. גם השטח ידוע כשטח העלול ליהפך בחורף לאגם. האדמה כבדה, חקלאית מובהקת, והקמת בנינים עליה, ללא יסודות הנהוגים בארץ, מסוכנת מאד, אם כי מבחינה יכולת הבנין להיראות יפה וטוב. גם הגג לא יחזיק מעמד בפני סופות וגשמים. בדקתי את המצב. אינני יכול לומר שכל הבנינים אטומים תפוחים מהו, אבל הם עלולים להתמוטט.

א. עמנו:

האם ניתן להקים תוך כמה ימים הדר עם סרפסת עם יסודות בטון וזג רעפים, טיה רכז?

מר פלדמן:

כן, אפשר לעשות זאת תוך ימים אחדים.

ד. בר-לב-האי:

האם הבתים הוקמו על מגרשים המיועדים לבנין ולאורך רחובות חקיימים בתכנית-

אב ולפי סדר כלשהו?

מר פלדמן:

השטח בו הוקמו הבנינים נמצא באזור חקלאי שהועד למטרות זו ע"י הוועדה המחוזית לתכנון. בשטח זה אין תכנון לדרכים ולפרצלציה למגרשי בניה. אזור זה צריך להיות את פס-הדרך מסביב לת"א, את מה שנקרא חלק ט"ר"אות הנשימה של העיר. אין גם כל סיכוי, לפי החלטת הוועדה המחוזית, שבעתיד הקרוב יהפוך השטח לאזור בניה.

ע. דגני:

הנימוקים שהביא לפנינו מר פלדמן משכנעים ביותר, ואני מקבל את ההנחה שצריך להרוס את המבנים. לשאלה אם יש לבנין יסודות חזקים או לא - לא תמיד אפשר להרגיש בכך בשנה הראשונה. הקרקע איננה יציבה, והתבררתי הבנין יכולה להיות כעבור שלוש-ארבע שנים, ואז יהיו שוב הצעות-לסדר-היום, ויתאונספו "סלאמס" חדשים. נוסף לכך יש פס"ד של בי"מ שבענין זה.

המסקנה צריכה אפוא להיות בצורה משלושה

חלקים:

(א) הצדקת מעשיה של עיריית ת"א.

היא פעלה כחוק ובהתאם לתכנון;

(ב) גם שר הפנים עמד בדבריו על הפרצות בתקנות, המאפשרות לכל מיני כנופיות לעשות מעשים מסוג זה. את הפרצות הללו צריך לסתום. לא ייתכן ששכונה כזאת נבנתה תוך יומיים. אין בת"א אזוריים רבים שבהם אסורה בניה, ובמקומות בהם מותר לבנות, מוצאים הסדר גם כשבונים ללא רשיון. אבל במקומות בהם אסורה בכלל בניה, ברור שאסור להרשות זאת, והעירייה חייבת לשלוח אחת לכמה ימים פקחים שיבדקו מה קורה בשטחים כאלה. הריסת מבנים צריכה להתבצע בשלבים הראשונים של הבניה;

(ג) אני מציע שנסתפק בפניה לעיריית ת"א שתמצא הסדר, ביחד עם המשפחות הללו ואולי גם משרד העבודה, בדבר סידורם בשיכון אחד, כי בסופו של דבר איננו יכולים להסתכל בשנינון-נפש באנשים מחוסרי-קורת-גג לראשם.

י. כהן:

אני מציע לסכם שהוועדה אינה רואה מקום להתערבות בשאלה זו, וממליצה לפני שר הפנים למצוא הסדר למקרים הקשים. אני סבור שאין לנו כאן ענין ב-20-10 משפחות בלבד. שמענו משר הפנים שביום נמצאים 6,000 תיקים כאלה, והמספר עלול להתרבות. במידה שוועדה של הכנסת תמצא לצורך להתערב בענין רק משום שבמקרה אחד מחברי הכנסת נתקל בבעיה - יפתח הדבר פתח לדימווליציה ולעקיפת חוקים. אינני חושב שוועדה של הכנסת צריכה להיות המוסד המפקח על כל עירייה ועירייה. אשר לטיב הפניה וכו' - בענין זה אני סומך יותר על דעתו של מהנדס העיר מאשר על דעתו של עו"ד כלשהו. לא ביקרתי במקום. ייתכן שאילו ביקרתי הייתי מושפע כמו אחרים, אבל סבורני כי אסור לנו להיות מושפעים ממקרים כאלה ועלינו לקבוע כי אין מקום להתערבותנו בענין.

י. גריןברג:

איננו יכולים להתערב לגופו של ענין כי אין אנו מכירים את הענין די צרכו. מצד אחד עומד החוק הדורש להרוס את הבתים. מצד שני יש כמה אנשים אומללים שלזכותם עומדת העבודה שאין הם ראשונים, הם שמעו שעושים דברים כאלה, ועל טענה זו לא השיבה העירייה. בהתחשב בכל הגורמים הללו אני מציע שצמליץ לפני עיריית ת"א שתגיע להסדר עם האנשים.

ש. פול שטיין:

איך ייתכן שאנו, המוסד המחקק, צמליץ לפני העירייה שלא תקיים את החוקים שאנו עצמנו מחוקקים?

מר שרון:

אני קורא מתוך הפרוטוקול של הישיבה הקודמת כי שר הפנים אמר: "לדעתי זו לא הולברג בעיית מצבם הסוציאלי של האנשים". משרד הפנים ממונה על ביצוע חוקי הבניה, ואינני יכול להצטרף לדעה שתוצאותיה יהיו כל המבנים שהוקמו בניגוד לחוק ישארו על תלם, על כל התוצאות המשפיעות והפזיזות של הדבר, חוסר ביור, אספקת מים וכבישים במקום, וכו'. כי ברור שלא בדיוק עתה מעיריית ת"א שתתחיל בתכנון של כבישים ובנייה לסקום שאיננו מיועד לבניה. לפני זמן לא רב דנה הוועדה הזאת בבנינים מסוימים ומצבם, וסיכומיה שימשו יסוד לפעולות משרד הפנים, והשנה אף יוחל בפנינו מבנים מסוימים על סמך התקציב שהכנסת עומדת לאשר למטרה זו. אם לא נמצע הקמת מבנים מסוימים בשטחים אחרים - לא יהיה לדבר סוף. תקציבנו לא יספיק לספק את כל הדרישות של הפינני, ובענין מידת הסיכון של הבנינים הללו שהוקמו עתה אני מקבל את דעתו של המנדט העירי.

יש כוונה לשמור על כל שטח של קרקע

מסביב לעיר לשם הקמת פסי-יורק מסביב לעיר, כדי שיסארו לתושבי העיר "שטח ריאנות" למשימה. אם באזורים אלה של שכונת התקווה ושכונת עזרא, אזורים צפופים ומאופלסים מאד, נגזול מהתושבים את פס-היורק - בווזא"י שהדבר יהיה לדעת התושבים במקום, נוסף על הוצעה למשתפנים עצמם.

משרד הפנים דואג לכך שהרשויות

המקומיות יקפידו על תקנות הבנין, אבל אין זו בעיה היכולה להיפתר מבניה ובניה. אני מקווה שבקרוב יובא לכנסת החוק לבנין ערים, והוא יקדם את ענין הפיקוח במידה ניכרת. כיום יש חורים רבים בחוק הקלים ובתקנות הקיימות. מכאן נובעים גם 6,000 תיקים שהוזכרו, אם כי לא רק מכאן. אין גם להשנות הרחבת גזוזטרה או הרחבת מבנה 2-10 ס"מ מעבר לגבול הבנין - מקרים המהווים חלק ניכר מאותם 6,000 תיקים - עם המקרה הבודד. השנה זרשנו מהאוצר תקציב לשלושה פקחים שארציים, אבל צעדינו רק לגבי אחו, והוא יהיה בגליל. נוספים לפפקחים דרושים עוד טיוזורים שונים שהיום אינם בחוק, כדי שאפשר יהיה להקפיד יותר בענין זה. נכון גם שלא תמיד העירייות רוצות להקפיד בכל חומרת הדין. מבחינה זו אני יכול לציין לשבח את עיריית ירושלים. ועדת בנין ערים בירושלים התאבדה במשך השנה האחרונה על הבניה הפרועה והאנרכית שהיתה קיימת, והלא הורסת מבנים רבים שנבנו בניגוד לחוק. עתה אנו נותנים את דעתנו גם לגבי המקומות האחרים.

אני מסכים להמלצה שיש להפסיק בניה

בלתי-חוקית בוואשיתה. עכ"פ, משרד העבודה הוא הממונה על השיפוט, ואין מצדנו התנגדות שמשרד העבודה יכלול בתכניתו גם פידור שיכון עבור משפחות אלו, אבל לא בתחום פעולותיה של עיריית ת"א.

משרד הפנים והרשויות המקומיות

מעוניינים מאד לדעת מהו קנה-המידה שייקבע עבור שיקולים להריסת מבנים אלה או אחרים. ברור שהשיקולים המצפוניים והסוציאליים חשובים מאד, אבל כשיושבת ועדת בנין ערים בתפקידה השיפוטי - טוב שתדע מהו דעת המוסד המחקק בענין זה, כדי שהענין שבו היא מחליטה לא יובא מיד לוועדת הפנים של הכנסת. אין משרד הפנים מקבל תחת חסותו את כל ההתלטות או ההימנעויות מהחלטה של ועדות בנין ערים בענין זה. אנו דנים עכשיו בשאלה כיצד להגביר את הפיקוח גם במקרים אלה, אבל רצוננו שקנה-המידה יהיה ברור וקבוע.

י. ישעיהו:

יש לי הצעה לסיכום: "א" ועדת הפנים אינה רואה מקום להתערבות בפעולתה של עיריית ת"א בשכונת עזרא, שנעשתה כחוק ועפ"י צוויים של ביהמ"ש; (ב) הוועדה ממליצה לפני משרד הפנים, עיריית ת"א ומשרד העבודה, שיסייעו לשיכונם של מחוסרי היכולת מבין המשפחות שמדובר בהן, תוך התחשבות במצבן החמרי". לא ייתכנו כאן דקדוקי-עניות מסוג של "הענין לא הועמד לוועדה". עובדה היא ששר הפנים הסכים להעביר את הענין לוועדה, כי בלי הסכמתו לא הייתה הכנסת מעבירה זאת.

הי"ד י. ריפתין:

יש הצעה מרחיקת-לכת של ח"כ בר-רב-האי האומרת ש"ועדת הפנים, לאחר ששמעה את ההסכמות של שר הפנים וכו', מוצאת שאין מקום להתערבותה בפעולות המבוצעות ע"י עיריית ת"א בגבולות סמכויותיה, בהתאם לחוק ובהתאם לפסיקה של ביהמ"ש". השאלה היא אם להסתפק בהמלצה זו כפי שמציע ח"כ בר-רב-האי, או להוסיף עליה עוד פסקה. לגבי החלק הזה, המכיר בחוקי-הפעולה של עיריית ת"א, אני מבין שאין חולקים.

ד. בר-רב-האי:

הצעת הפנומה היא כדלקמן: "ועדת הפנים, לאחר ששמעה את הסכמותיהם של משרד הפנים, ובאי-כוח עיריית ת"א, ואת הדו"ח של יו"ר הוועדה על פגישתו עם עו"ד פישלב בענין הבניה הבלתי-חוקית בשכונת עזרא ב" - מוצאת שאין מקום להתערבותה בפעולות המבוצעות ע"י עיריית תל-אביב בגבולות סמכויותיה ובהתאם לפסקי-דין של בתי-משפט מוסמכים".

י. ישעיהו:

אני מצטרף לנוסח זה.

הי"ד י. ריפתין:

באותו ענין אני מציע נוסח אחר של סיכום: "ועדת הפנים אינה רואה את עצמה מוסמכת להביע דעה לגבי הריסת מספר בניינים, שבוצעה בשכונת עזרא, לאחר שהפעולה בוצעה כחוק על יסוד החלטת ביהמ"ש".

אני מעמיד אפוא להצבעה את הנוסחה של ח"כ בר-רב-האי לעומת הנוסחה שלי פסע"ף ראשון של המסקנות. לאחר מכן נחליט אם להוסיף עוד פסקאות או לא.

החלטת: לקבל את הגירסה של הי"ד ל"פסקה א" של הסיכום.

דעת מיעוט: ד. בר-רב-האי

מר שבו:

תוך כדי הבירור הושמעה דעה נפרדת מאחורי האשים הללו עומדים קבלנים וכו'. אני מציע לפנות ליועץ המשפטי שיפתח בחקירה.

ד. בר-רב-האי:

אין זה נוגע לנו. משרד הפנים יכול להתחיל בחקירה על דעת עצמו.

י. ישעיהו:

פסע"ף ב" לסיכום אני מציע: "הוועדה ממליצה לפני משרד הפנים, עיריית ת"א ומשרד העבודה, שיסייעו לשיכונם של מחוסרי היכולת מבין המשפחות שמדובר בהן, תוך התחשבות במצבן הסוציאלי".

א. עבאס:

הצעתי היא: "ועדת הפנים ממליצה לפני עיריית ת"א לנהוג כלפי עשרת המבנים בשכונת עזרא כפי שנהוג במאות מקרים שיש עליהם פסקי-דין ולא בוצעו".

הי"ד י. ריפתין:

הצעה זו נפלה ע"י ההצבעה הקודמת. ל"יש הצעה לתוספת, האומרת: "הוועדה ממליצה על כך שעיריית ת"א תדון מחדש בשאלת שיכונם של תושבי שכונת עזרא ב" הנוגעים בדבר. הוועדה תשמע דו"ח נוסף מאת משרד הפנים על הסדר בעיית שיכונן של המשפחות המפונות".

ועדת הפנים - 25.2.58

היו"ר י. דיפתין:

אני רוצה שהעירייה תהיה היוזמת סידורן של המשפחות הללו בשיכון אחר, וכל עונו לא יהיה סידור כזה - לא יושלכו האנשים לרחוב. משום כך אני מבקש שהעירייה תדון בדבר מחדש. נוסף לכך אני מבקש דו"ח ממשרד הפנים, כי איננו יכולים להכניס לענין את משרד העבודה שלא הופיע כאן כצד בדיונים.

י. ש. פטן:

אם פונים לעירייה שתדון מחדש - מה ערך להחלטה הקודמת שקיבלנו?

א. גלינסקה:

אם ביהמ"ש עיכב את ההוצל"פ של הריסת כמה מן הפנים - למה לנו להיכנס לפעיה של "הפונים"? אני מציעה אפוא שהיו"ר ימחק מהצעתו את המלה "מפונות".

היו"ר י. דיפתין:

אני מסכים.

מר שרון:

אם מחליטים על פניה למשרד הפנים - הפניה צריכה להיות הרבה יותר ברורה, כגון: הוועדה ממליצה שתינתן עדיפות לאותן המשפחות בתכנית של שיקום מבנים מסוכנים וכו'. במקרה כזה נביא זאת בחשבון בעת הדיונים בין משרד הפנים ומשרד העבודה. אחרת יכול הענין להיסחב שנים אחדות. כי השנה אנו מוגבלים מאד באמצעינו וישוקמו רק מקרים מעטים.

היו"ר י. דיפתין:

הוועדה אינה יכולה לקבוע בשאלה של עדיפויות.

מר אברזי:

עדיפות ת"א לא קיימת דיון בענין המשפחות הללו, ולכן אין מקום לדבר על "דיון מחדש".

י. שופמן:

היא דנה בצווי-ההריסה.

הנחלט:

לקבל את הצעתו של ח"כ ישעיהו כמע"ף ב' למשפחות:

"הוועדה ממליצה לפני משרד הפנים, עדיפות ת"א ומשרד העבודה, שיסייעו לשיפון של מחוסרי היכולת מבין המשפחות שמדובר בהן, תוך התחשבות במצבן הסוציאלי".

היו"ר י. דיפתין:

יש עוד הצעה גוספת האומרת: "הוועדה רשמה לפני את הודעת משרד הפנים על פרוצדור לפרסם תקנות שפרונתן לקבוע הסדר אחיד ויעיל לביצוע התקנות".

ד. בר-רב-האי:

זה נמצא בלאו הכי בחוק, אלא שאין מקפידים על כך יום-יום כי אין פקחים במספר מספיק.

מר שרון:

אני מציע שהוועדה תקיים דיון בבעיית הפיקוח על הבניה.

הנחלט:

לקבל את הצעתו של מר שרון: ועדת הפנים תקיים בזמן הקרוב דיון בבעיית הפיקוח על הבניה.

י. שופמן:

אולי כדאי שהוועדה תפנה, בסיכום דיוניה, לתושבים שלא ילכו אחרי פיתויי בניה בלתי-חוקית.

היו"ר י. דיפתין:

אילו היתה מתקבלת הצעתו של ח"כ דגני בדבר פניה למשרד הפנים - היה אולי מקום מאחר שקיבלנו את הצעת מר שרון על דיון כללי כאן - גם לפניה לתושבים. אפשר להסתפק בזה.